

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat
pillugu nalunaarusiat 1-ip , 2-p aamma 3-p
eqikkarneqarnerat kiisalu inassuteqaataat

Sissel Lea Nielsen, Christina Schnohr, Steen Wulff

Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik

Videnscenter om Børn og Unge | Documentation Centre on Children and Youth

© MIPI – Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimaqarfik, Nuuk, 2008

Suliamik akisussaasoq: Nina Banerjee, Louise Mortensen

Saqqummersitaq kikkunnit tamanit akeqanngitsumik qarasaasiakkut aaneqarsinnaavoq nuutinneqarsinnaallunilu. Eqqortumik innersuussutiginnineq atorlugu naqqeqqineq inerteqqutaanngilaq. MIPI-p - Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimaqarfiup - saqqummersitaanik eqqartuilluni, naliliilluni, innersuussilluni imaluunniit issuaalluni allaaserisat Ilisimaqarfimmut nassiunneqaqqunarput.

Saqqummersitat qallunaatut ima taaguuserlugit naqinneqarput:

Børns levestandard i Grønland

- Børn med afsavn – interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi
- Børnefattigdom i Grønland – en statistisk analyse af indkomstdata for husstande med børn
- FN's Børnekonvention og barnets ret til en tilstrækkelig levestandard

Saqqummersitaq aamma tuluttut saqqummernikuvoq.

Imai

Siulequt	4
Nalunaarusiat tullerit siunertaat katitigaanerallu	8
Siunertaq	8
Katitigaanera	9
Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat pillugu nalunaarusiat 1-ip, 2-p aamma 3-p eqikkarneqarnerat	12
Meeqqat pissakillioortut – Ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqanik angajoqqaanillu apersuilluni misissuineq_– Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 1 ...	12
Ilaqutariit aningaasarliornerannik meeqqat ilisimaarinninnerat qanorlu iliuuseqartarnerat Meeqqat piitsuunerat – inoqutigiiit meerartallit isertitaat kisitsisinngorlugit paasissutissat atorlugit misissueqqissaarneq_– Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 2	23
<i>Ineneri</i>	25
Aalajangersimasumik suleriaaseqarnermi allannguuteqartoqarsinnaaneramik maluginiagassat.....	30
Meeqqat pillugit FN-ip isumaqatigiissutaani aamma naammaginartumik meeqqap inuuneqarnissamut pisinnaatitaanera_– Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 3	31
Inassuteqaatit	38
Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu inassuteqaataat	38
Kalaallit Nunaanni meeqqat akornanni piitsuussuseq pillugu kisitsisitigut paasissutissanik misissueqqissaarneq tunngavigalugu inassuteqaatit	40
Meeqqat pillugit FN-ip ataatsimiititaliarsuata iliortaasia tunngavigalugu inassuteqaatit	41
Atuakkat najoqqutarineqartut	44

Siulequt

Inuiaqatigiinni meeqqat atugaat, isertitatigut assigiinngissuseq aammalu piitsuussuseq pillugit arlaleriarluni oqallittoqartarpoq. Oqallittarnerit meeqqanut tunngassuteqaraluartut, taamaattoq meeqqat nammineq nipaata tusarneqarsimanngillat suli. Kisitsisitigullu takussutissanik amigaateqarpugut, meeqqat qanoq amerlatigisut piitsuussusermik atugaqarnersut aammalu meeqqat qassit inuunermi atugassarititaasunik nammanngitsunik eqqugaanersut.

Taamaammat MIPI-ip aaliangersimavaa aallarnissallugu misissuineq *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat*. MIPI-ip suliassarivaa meeqqanut tunngasunik paasissutissanik katersineq, pilersitsineq aammalu akunnermiliunneq, unalu misissuinissaq tamakkununga suliassanut kivitsisooqataassaaq. Annerusumik kissaatigineqarpoq misissuinerup tunngavilissagaa oqallinneq tigussaasoq anguneqarumaartoq meeqqat qanoq inuuneqarnerannut aammalu tunngavimmik siunertaqarlutik anguniakkanut naapertuuttunik. Neriutigineqarportaaq misissuineq taama ittoq siunissami aallunneqarumaartoq MIPI-mit imaluunniit allanit, taamaasilluni meeqqat qanoq inuuneqarnerat qanorlu ineriartortoqarnersoq malinnaavigisinnaanngoqqullugit.

Misissuineq pingasunik immikkoortortaqqarpoq, tamarmik immikkut nalunaarusiatut naqiterneqartussat:

Meeqqat pissakilliortut – Ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqanik angajoqqaanillu apersuilluni misissuineq

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 1

Meeqqat isaannit isiginninneq malillugu nalunaarusiaq oqariartuuteqarpoq, meeqqat isertitakitsuneersut qanoq ilaqutariit aningaasaqarnikkut inissisimanerat misiginerat atorneraallu. Meeqqat angajoqqaavisalu isertitakitsuneersut apersorneqarnerisa saniatigut

nalunaarusiami tunngaveqarportaaq meeqqat atuariannit 9. aamma 10.-klassimi atuartut allaaserisaat aammalu meeqqat 11-12-inik ukiullit titartagaat.

Meeqqat piitsuunerat – inoqtigiit meerartallit isertitaat pillugit kisitsisinngorlugit paasisutissat atorlugit misissueqqissaarneq

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 2

Isertitat, isumaginninnikkut ikiorsiissutit illoqatigiillu katitigaanerat pillugit Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup nalunaarsugai tunngavigalugit meeqqat qassit Kalaallit Nunaanni piitsuussutsimit eqqugaanersut nalunaarusiami allaaserineqarpoq. Nalunaarusiamittaaq misissoqqissaarneqarpoq pissutsit suut meeqqap piitsutut inuuneranut ilisarnaataanersut. Inuit qanoq amerlatigisunik isertitaqaraangata piitsutut nalunaarsorneqarsinnaanersut Kalaallit Nunaanni pisortatigoortumik aalajangersaasoqarsimangilaq, taamaasilluni nalunaarusiami tunngavissamik taama ittumik peqannginneq pissutigalugu nunarsuatsinni killiliussat atorneqartartut nalunaarusiami tunngavigineqarput.

Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaa aamma naammaginartumik inuuneqarnissamut meeqqap pisinnaatitaanera

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 3

Nalunaarusiat tullerit pingajuat *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 1-mi* misissueqqissaarnerit tunngavigalugit suliarineqarpoq aammalu *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 2-mi* paasisat ilanngunneqarlutik. Nalunaarusiami sammineqarpoq meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut, FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaani artikel 27 naapertorlugu pisinnaatitaaffeqartut, inuuniarnikkut atugaat naammaginartuunersut. Nalunaarusiami aamma allaaserineqarpoq Meeqqat pillugit isumaqatigiissummut tunngatillugu pisortat sunik pisussaaffeqarnerat aammalu FN-ip Meeqqat pillugit ataatsimiititaliarsuata, meeqqat pisinnaatitaaffiinik nakkutiginnittup, inassuteqaatai arlallit inassutigineqarlutik.

Naqitaq una *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat* pillugu nalunaarusianik tulleriinnik eqikkaaneruvoq.

Qujanaq

Meeqqat angajoqqaallu apersorneqartut aamma meeqqat allaaserinnissimasut titartaasimasullu MIPI-p uummammit pisumik qutsavigai. Ilisseqanngippat nalunaarusiat tullerit pinngorsimanaviangikkaluarput. Neriuppugut ilissi tunniussimasasi oqallinnermi, nalunaarusianit tulleriinnit pilersinneqartussatut neriutigisatsinni, ersersinneqarumaartut.

Aammattaq kommunit aammalu kommunini sulisut misissuinermi tapersersuisimasut ilanngullugit qutsavigingaarpavut. Taakkuummatami apersorneqartunik innersuussisimasut aammalu assartuinikkut, inissaqartitsinikkut, nutserinikkullu aaqqissuussisimasut. Kommunit aamma aningaasaliisimapput ilaatigut inissaqartitsinikkut aammalu/imaluunniit nutserinikkut. Tamatuma takutippaa meeqqat qanoq inuuneqarnerannut pisortani oqartussaasut aamma assorsuaq soqutiginnittut.

Atuarfiit meeqqueriviillu ikiuutaasimapput allaaserisanik aamma titartakkanik aaqqissuussinermi. Pisiffik aamma Naluttarfik Malik meeqqanut apersorneqartunik poortukkanik tunisisimapput. Inuinnaat uani misissuinermi aamma taperseeqataasimapput, tassalu misissuinermi allaaserinnittut inisimasorineritigut. Tamaasalu qutsavigaagut.

Misissuinerlu aamma inunnik malinnaasoqarpoq. Sinniisuutitalu ukunaneersuuppup, KANUKOKA, Ilaqtariinnermut Pisortaqarfik, Kultureqarnermut Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfik, Ineqarnermut Angallannermullu Pisortaqarfik, Peqqinnissaqarnermut Pisortaqarfik, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Ilisimatusarfik aammalu Sorlak. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik inimik suliffissamik atukkiisimavoq aammalu kisitsisinik misissueqqissaarnermi ikiuutaasimavoq assullu tamanna iluaqutaasimalluni. Inuit misissuinermi malinnaasut misissuinerup pitsaassusianut tapersersuullutik tunniusseqataasimapput, erseqqilluartumik nassuiaanikkut aammalu siunnersuutininik arlalinnik tunniusseqataasimallutik, taakkulu qutsavererusuppagut.

Aammattaaq MIPI-mi suleqataasut Louise Mortensen, Lona Lyngø, Katti Frederiksen Hanne K. Hansen Avijāja Absalonsenilu nutserinerni, ataqatigiissaarinermi saqqummiinermilu ikiortaasimanerannut qutsavigineqassapput.

Aammalu qutsavigerusuppavut Ilisimatoq Jens Qvortrup, Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap Trondheim-imeersoq aamma Christoffer Ulrik Badse, Projektimik aqutsisoq Institut for Menneskerettigheder-mi Københavnimiittumi, *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 3* atuarsimammassuk isornartorsiorsimallugulu.

Kiisalu naggataatigut aningaasanik katersugaateqarfiit assigiinngitsut aningaasaliisullu allat misissuineq uumap naammassilluni inerneqarnissaa qulakkeersimavaat aningaasatigut tapersersuinikkut. Aningaasaliisullu ukuupput Augustinus Fonden, Kalaallit Nunaanni Ilisimatuutut misissuineranut kommissioni (Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland), Namminersornerullutik Oqartussat Ilisimatusarnermut aningaasaliisartuat, Knud Højgaard-ip aningaasanik katersugaateqarfia, Kalaallit Røde Korsiat kiisalu NAPA - Nunani Avannarlerni Piorsarsimassutsikkut Attaveqaat. Taakkulu tapersersuinerannut qutsavigingaarpavut.

Naaja H. Nathanielsen

Siulersuisuni siulersuisoq

Nina Banerjee

MIPI-mi aqutsisoq aamma suliamik akisussaasoq

Nalunaarusiat tulleriit siunertaat katitigaanerallu

Siunertaq

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat pillugu nalunaarusiat tulleriit siunertaraat meeqqat akornanni piitsuussuseq aammalu ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqat inuunerisa kingunerisinnaasai pillugit ilisimasaqalernissaq. Kalaallit Nunaanni meeqqat akornanni piitsuussutsip akiorniarnernat kiisalu meeqqat inuuniarnikkut atugaasa pitsanngorsarniarnernat ilisimasat taakku atorneqarsinnaapput.

Siullermik ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqat misigisartagaasa tamatumingalu qanoq iliuseqarfiginnittarnerisa paasisaqarfiginerisigut siunertaq anguniarneqarpoq. Tulliullugu meeqqat piitsuullutik inuusut qanoq amerlatiginerannik misissuinikkut pingajuattullu meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaani artikel 27 naapertorlugu naammaginartumik inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffeqarnerat taakkununga atuunnersoq paasiniarneqarput.

Nalunaarusiap tunngavii makkuupput:

- 1) Meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut namminneq misigisaat paasiniarlugit meeqqat atuarianni 9.-10. klassimi atuartunik apersuinerit ingerlanneqarput kiisalu meeqqat atuarianni 9.-10. klassimi atuartut allaaserisaat aammalu meeqqat aqqanilinniit aqqaneq-marlunnut ukiullit titartagaat tunngavigineqarlutik. Meeqqat namminneq misigisaannik paasisat illoqarfiit pingaarnersaanni Nuummi, kiisalu Avannaani illoqarfinni nunaqarfinnilu apersuinikkut pissarsiarineqarput.
- 2) Kisitsisit aallaavigalugit meeqqat akornanni piitsuussutsimik misissuineritut peqataatinneqartut tassaapput illoqatigiit meerartallit 2004-mi aningaasarsiaat pillugit paasissutissat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmeersut.

3) Naammaginantumik inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffiup FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaani artikel 27 naapertorlugu pisinnaatitaaffik Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqussarlugu misissoqqissaarneqarpoq.

Nalunaarusiamut tunngavigineqarputtaaq meeqqat inuuniarnikkut atugaat pillugit suliaqartunik oqaloqateqartarnerit kiisalu atuaqatigiikkuutaanni assigiinngitsuni atuartunik, meeqqat inuuniarnikkut atugaat pisinnaatitaaffiilu pillugit atuartinneqarsimasunik, oqaloqateqartarnerit.

Katitigaanera

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat pillugit nalunaarusiat tullerit nalunaarusianut pingasunut avissimapput.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 1 ilaqtariinni aningaasarliortuni inuusunik meeqqanik taakkulu angajoqqaavinik 24-usunik apersuinerup misissoqqissaarneranik imaqarpoq. Apersuilluni misissuinerup ilaqtariinnik peqataatinneqartussanik toqqaanermi aallaaviusimavoq angajoqqaat arlaat imaluunniit tamarmik, imminut ilaqtaminullu inuutitsiniarsinnaannginnertik pissutigalugu pisortanit ikiorsiissutinik pisartagaqartuunerat.

Misissueqqissaarnermi qitiutinneqarput ilaqtariit aningaasatigut pigisatigullu inissisimanerannik meeqqat misigigaat qanorlu tamatuminnga iliuuseqarfiginnittarnerat, aammattaarli inooqataanermut tunngasut soorlu sunngiffimmi sammisartakkat, atuartuuneq, ikinngutit ilaqtariit inuunerat il.il. qitiutillugit sammineqarlutik. Ilaqtariit aningaasarliornerat pissutigalugu ulluinnarni amigaateqarnertik sutigut qanorlu annertutigisumik meeqqat misigisarneraat allaaserineqarpoq.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 1 9.-10. klassimi atuartut allaaserisaannik imaqarpoq, tassani allaaserineqarlutik meeqqat inuusuttullu ilaqtariinni aningaasakippallaartuni inuusut qanoq sunnertittarnerat aammalu meeqqat inuusuttullu

ajunngitsumik inuuneqassappata suut pingaartuunersut. Aammattaaq nalunaarusiat immikkoortuat taanna meeqqat aqqanilinniit aqqaneq-marlunnut ukiullit titartagaanik imaqarpoq, tassani titartarneqarput ilaqtariinni aningaasaaterpassualinni aningaasaatikitsunilu meeraanerup qanoq ittuunera. Meeqqat allaaserinnittut titartaasullu apersuilluni misissuinerullu piumasaqaatit aalajangersimasut malillugit toqqarneqarsimanngillat, Kalaallili Nunaanni aningaasarsiaqassutsikkut inissisimaffinit assigiinngitsuninngaanneersuullutik.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 2-mi Kalaallit Nunaanni meeqqat akornanni piitsuussuseq kisitsisit tunngavigalugit misissoqqissaarneqarpoq. Piitsuussutsimut uuttortaait assigiinngitsut pingasut - allanut naleqqiulluni piitsutut inissisimaneq, pisariaqavissumik pissaaleqilernerme pisortanit ikiorserneqartarneq aammalu piitsuuneq ersinngitsoq - aallaavigalugit misissueqqissaartoqarpoq. Uttortaait taakku aallaavigalugit meeqqat qassit piitsutut inuunersut allaaserineqarpoq. Tassunga ilanngullugu nalunaarusiami allaaserineqarpoq pissutsit suut ilisarnaataanersut meeraq piitsuutut immikkoortinneqassagaangat.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 3-mi ilaqtariinni aningaasarliortuni meeqqat aammalu FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa sammeneqarput. Nalunaarusiat immikkoortuanni tassani isumaqatigiissut naapertorlugu naammaginartumik inuuneqarnissamut isumaqatigiissutip imarisai nassuiarneqarput, aammalu meeqqat ilaqtariinni aningaasarliortuni inuusut pisinnaatitaaffik taanna malillugu inuunersut misissoqqissaarneqarluni. Aammattaaq meeqqat naammaginartumik inuuneqarnissaat qulakkeerniarlugu Kalaallit Nunaanni oqartussaasut pisussaaffii suunersut nassuiarneqarpoq, aammalu meeqqat pisinnaatitaaffiisa piviusunngortinneqarnissaannik nakkutiginnittup Meeqqat pillugit FNip ataatsimiititaliarsuata inassuteqaatai arlallit issuarneqarlutik.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat pillugu nalunaarusianik eqikkaanermi uani nalunaarusiat immikkoortuini ataasiakkaani periutsit inerniliussallu pingaarnersiorlugit saqqummiunneqarput. Aammattaaq suleriareqqiinissamut nalunaarusiani inassuteqaatai

saqqummiunneqarput. Nalunaarusiap immikkoortuini pingasuni paasissutissat
sukumiinerusut paasisaqarfiginiaraanni taakku kalaallisut danskisullu MIPI-p nittartagaani:
www.mipi.gl -imi aaneqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat pillugu
nalunaarusiat 1-ip, 2-p aamma 3-p eqikkarneqarnerat

**Meeqqat pissakilliortut – Ilaqutariinni aningaasarliortuni
meeqqanik angajoqqaanillu apersuilluni misissuineq
– Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 1**

*”Ilaqutariinni isertitakitsuni inuunerup nuannaarunnaarsittarpaanga.
Inuusuttut allat aningaasaateqartuaannartut usorisarpakka namminerli
aningaasaateqarnanga. Meeqqat suliffilinnik angajoqqaallit usornarput.
Nerisassaqqannginneq peqqinnangilaq. Naammattunik
aningaasaateqaraluarutta aasakkut sulinngiffeqarnerup nalaani
angalasassagaluarpugut, atisassarsinnaassagaluarluta. Sunngiffinni aamma
sikkilertarsinnaassagaluarpunga, tamakkuninnga pisinissamut
akissaqartuugalarutta” (Niviariaraq, 15-inik ukiulik).*

*Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 1-imi avatangiisinik paasinninneq
misiginninnerlu meeqqat isaannit isigalugu qanoq ittuunersoq allaaserineqarpoq. Ilaqutariit
aningaasatigut inissisimanerannik meeqqat misigisaat tamatumingalu qanoq
iliuuseqarfiginnittarnerat qitiutillugu misissorneqarpoq.*

**Meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut pigisatigut aamma inooqataanikkut
amigaateqarneq misigisarpaat**

Meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut amerlasuut ilaannikkooriarlutik ilaqutariit
nerisassanik amigaateqarnerat malugisarpaat, meeqqallu ilaat oqaluttuarput
angerlarsimaffimmini tamatigut naammatsillutik nerisarnatik, imaluunniit naammattunik
atuarfimmut taquartarnatik.

Meeqqat arlallit ineqarniarnikkut atugarisatik naammaginagit oqaatigaat. Uani pineqaannangilaq inigisap ilaqutariinnit tamarmiusunit najugarissallugu mikivallaarnera. Inigisalli qanoq issusia aamma meeqqat naammaginartingilaat. Illut ussiitsut, aasakkut isugutasut ukiukkullu illup iluani sermertarnera oqaluttuaraat. Meeqqat ataasiakkaat ineqarnikkut naammaginangitsumik atugaat inissaqanngivinnermik tunngaveqarput.

Meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut ilaqutariit aningaasakkut inissisimanerat pissutaalluni aaqqissuussamik sunngiffimmi sammisassanut peqataanissamut killilersugaanermik misigisaqartarput. Sunngiffimmi aaqqissuussamik sammisassat, meeqqat inooqataanikkut ataatsimoorfigisartagaat akeqaraangata, tamatuma kingunerisarpaa meeqqat taakku tamakkununga peqataasinnaannginnerat. Meeqqalli ataasiakkaat sunngiffimmi sammisassanut peqataasinnaasarput pisortanit imaluunniit namminersortunit akiliunneqarnermikkut.

Meeqqat arlallit oqaatigaat sunngiffimmi sammisassat soqutiginigat, imaluunniit sunngiffimmini sunngiffimmi sammisassanut peqataarusunnerlutik eqqarsaatigisimanagu. Tamatumunnga pequtaasinnaavoq kissaatitik ilaqutariit aningaasatigut inissisimanerannut naleqquttarsimagaat, taamaalillutillu sunngiffimmi sammisassanut peqataanissaraluartik isumakkiiginnarsimallugu. Aamma imaalluarsinnaavoq meeqqat najugaanni sunngiffimmi sammisassaqanngitsoq. Meeqqat nunaqarfimmiut arlallit uparuarpat sunngiffimmi sammisaqarnissamut periarfissat maqaasillugit.

Meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuni inuusut amerlanersaat atuangiffeqarnerup nalaani najukkamik avatanut nikinnissaminnut periarfissaqanngillat. Meeqqat taakku ilaannut tunngatillugu atuangiffeqarneq tassaagajuppoq allangornertaqanngitsumik inuunerup ingerlaannarnera. Meeqqat ataasiakkaat angajoqqaatik ilaginagit atuangiffeqarnermi nikinnissamut periarfissaqartarput, assersuutigalugu aanaakkutik aataakkutik ilagalugit imaluunniit meeqqanut aallartitsinernut akeqanngitsumik peqataanermikkut.

Meeqqat arlallit ikinngutiminnik pulaartoqartanngillat, paasisinnaanaguli sooq taamaattoqartannginnera. Imaappasippoq meeqqat peqatigiinnissaminnut periarfissaat

atugassarititaasullu ikinngutininut pulaartarnerit imaluunniit ikinngutinik pulaartarnerit aqputigalugit ingerlasartut. Meeqqat ilaat ikinngutiminni pulaarnerusarput, tassami taakkunani sammisaqarnissamut periarfissat allaanerummata, assersuutigalugu computerikkut pinnguarnarit. Meeqqat peqatigiinnissaannut atugassarititaasut eqqarsaatigigaanni, meeqqat misissuinermit peqataasut tamangajammik qatanngutitik ilaatigullu angajoqqaatik sinittarfeqatigaat, aammalu namminneq ineeraqarnissartik kissaatigalugu, ilaatigut ikinngutiminnik pulaartoqarsinnaaniassagamik.

Meeqqat ilaqtariinni aningaasarliortuni inuusut ataatsimoorutigaaat oqaluttuaramik ukioqatiminnut allanut naleqqiullutik kaasarfimmiussanik ikinnerusunik pisarnertik, piffissallu ilaani kaasarfimmiussarsisarnatik. Meeqqat ikittuinnaat aalajangersimasunik kaasarfimmiussarsisartut aanakkuminnit aatakkuminnit imaluunniit angajoqqaamik aappaannit najugaqatiginngisaminnit kaasarfimmiussarsisarput. Mamakujuttorsiniarluni, imeruersaatisiniarluni assigisaannillu pisiniarluni "pisiniarfiliarsinnaaneq" meeqqat ilaqtariinnut aningaasakitsunut imaluunniit naammattunik aningaasalinnut ilisarnaatitut allaaseraat. Meeqqat kaasarfimmiussarsisartut inooqataanikkut peqataanissamut periarfissinneqartarput, atuarnarup nalaanni taamatuttaaq atuareernerup kingorna "pisiniarfiliarsinnaasaramik", taamaalioraangamik ersittumik takutissinnaasarpaat meeqqanit allanit allaanerunatik.

Meeqqat annerit amerlanersaat sunngiffimmini suliffeqarput. Sunngiffimmi suliffeqartarneq meeqqat namminneq nuannariinnarlugu qinertanngilaat. Meeqqat amerlanersaasa suliffeqarusunnerminnut pequtigilluinnartarpaat aningaasatigut ilaqtaminnut ikiuukkusunneq. Ilaqtariit inissisimanagerat pillugu meeqqat isumakuluutilerujussuupput, sapinngisannguartiluu tamaat ikiuunniarsaralutik. Uani pingaarnersaavoq ulluinnarni tunngaviumik pisariaqartitaminnik ilaqtariit pisisinnaanissaannut saniatigut aningaasarsiornissaq. Meeqqat annerit suliffeqarnermikkut suliffillip nammineq, ilaatigullu qatanngutaasa angajoqqaavisalu ulluinnarni tunngaviumik pisariaqartitaminnik amigaaqarpallaannginnissaannut iluaqutaasarput.

Kaasarfimmiut sunngiffimmilu suliffeqarnerup meeqqat aningaasatigut namminneq iliuuseqarnissaannik periarfissittarpai. Meeqqat aningaasatigut periarfissaqarlutik misigisut pitsaasumik imminnut paasinnittaaseqarsinnaanerusarput. Aammattaaq aningaasatigut iliuuseqarsinnaaneq inooqataanikkut attavigisanik attassisinnaanermut pingaaruteqarpoq. Sunngiffimmi suliffeqarneq marlunnik sunniuteqarsinnaavoq, siullemq meeqqat ikinnguteqarnissaminnut piffissakinnerunera, aammalu atuarnernut pitsaanngitsumik sunniuteqarsinnaalluni, soorlu qasoqqaneq ilinniagassanullu piffissakinneruneq. Ajonerpaaffiatigut meeraq atuarfimmit anisinnaasarpoq.

Meeqqat ilaqtariinni aningaasarliortuni inuusut amerlanersaasa oqaatigaat atuaqatimik akornanni naammaginatsumik ingerlanatik imaluunniit ingerlanerliorlutik. Tamatumunnga pequtaapput atuaqatimik ataatsimoornerini avataaniinnerat, aammalu qinngasaartittarnerat. Meeqqat ilaannut tunngatillugu ingerlalluannginneq ilikkagassat ilikkarniarnerannik ajornakusoortitsinermik akoqarpoq. Meeqqat ataasiakkaat misigisarpaat pigisanik pissarsiniarnerup assigiimmik atuutinnginnera qinngasaartittarnermut pequtaasoq. Taamatut misigisimaneq allaaserisani aamma erserpoq, atuartut allaaseraat atuartut ilaqtariinni aningaasakitsuneersut, pisoqaavallaanik atisaqarnertik pissutigalugu, qinngasaartittartut.

Naak meeqqat atuarfimmi pitsaanerpaamik misigisaqanngikkaluarlutik imaluunniit inooqataanikkut ilorrisimaanngikkaluarlutik, arlallit atuarnernut pingaassusia eqqumaffigaat. Meeqqat ataasiakkaat tamatumunnga eqqumaffiginninnerannut pequtaavoq angajoqqaat immersortarmatik ilikkagaqarneq atuarfimmillu paarsineq pingaaruteqartuusooq, taamaaliornermikkut meeqqat imminerminnit allaanerusunik periarfissaqalissammata, aammalu ilinniarsimanngitsutut suliffitaarnissamik periarfissalullutik inuuleqqunagit, tassami taama inuuneq aalajangersimasumik isertitaqarluni inuuffiunngimmat. Meeqqat ilaasa siunissami sussanerlutik eqqarsaatiginngilaat. Ilinniagaqarnissaq suliffitaarnissarlu meeqqat minnerusut siunissami ungasissutut isigaat, aammali meeqqat annerit ikikkaluartut inuunerminni sulerissanerlutik eqqarsaatigisimannginnerarpaat. Inuusuttut taakku sorusussuseqarpasinngillat siunissamillu upperinnippasigatik.

Ilaqutariit aningaasarliornerannik meeqqat ilisimaarinninnerat qanorlu iliuseqartarnerat

Meeqqat annerusumik minnerusumilluunniit ilaqtariit aningaasarliornerat ilisimaaraat. Tamanna arlalitsigut takutinneqarpoq. Meeqqat ilaasa oqaatigaat ilaqtariit ilaannikkut nerisassaqtannginnerat isumakuluutigisarlugu, sapinngisartillu tamaat ikiuunniartarlutik, ass. sunngiffimmi suliffeqarnikkut. Meeqqat allat neriutitik ilaqtariit aningaasarliornerannut naleqqussartarpaat, taamaalillutik oqartarput sunngiffimmi sammisassanut peqataasarnissartik kissaatiginagu imaluunniit sulinngiffeqarnerup nalaani ilaqtumik aallaqatiginissaat kissaatiginagu.

”Atuareernerup kingorna aalajangersimasumik suliffeqarusuppunga angajoqqaakka aningaasatigut ikiorusukkakkit – pingaartumik angajoqqaakka nerisassarserusullugit aammalu naammattunik aningaasaateqarniassagatta” (Niviarsiarraq, 15-inik ukiulik).

Meeqqat ilisimaarinninnerat nalignnaasumik ukioqqortusiartornerat ilutigalugu annertusiartortarpoq, taamaalillutik meeqqat annerit minnernut naleqqiullutik ilaqtariit aningaasarliornerat ilisimaarinerorpasippaat. Meeqqat annerit oqaluttuarput kissaatiminnik angajoqqaaminnut qinussaarsimallutik imminnullu isumagiumallutik oqaatigalugu. Meeqqat minnerit tamanna soqutigiginagu oqaluttuannikkunik, allat piumasatik piumallugit angajoqqaatik uteriiserfigisarnerarpaat. Soqutiginninnginnermik oqarneq pissakilliornermik misigisaqarnissamut imminut illersorniarluni periusaasinnaavoq. Angajoqqaat misigisarpaat meeqqamik – pingaartumik annerit – meeqqat allat pisartagaasa assinginik pisinnaannginnertik paasisaraat akuersaartarlugulu. Tamanna meeqqani ima saqqummertarpoq ilaqtariit aningaasarliornerannut pisariaqartitaminnik kissaatiminnillu naleqqussaasarnerat, tamatumalu kingunerisarpaa meeqqat inuunermut neriuutaasa angusaqarusussusiisalu annikillisarnerat.

”Apersortikkamali sumilluunnit angajoqqaakka aperissaarnikuuakka, tassunga taarsiullugu nammineq aningaasarsiulerpunga” (Nukappiaraq, 16-inik ukiulik).

Meeqqat ilaqtariit aningaasatigut atugaannik isiginninnerat inuiaqatigiinnit avatangiisaannit ilusilersorneqartarpoq, tassungalu atatillugu pigisatigut inooqataanikkullu meeraqatit atuinerat uuttortaataasarluni. Meeqqat meeqqanut allanut naleqqiullutik inissisimanertik uuttortartarpaat oqimaalutartarlugulu. Oqaluttuarput qanoq ilillutik meeqqat allat imminnit aningaasaqarnerusartut takusinnaallugu, ass. ilaqutaat bileqarmata, imaluunniit ullut tamaasa niuerniarnissamut akissaqarmata il.il. Aappaatigut meeqqat kissaatitik annikillisartarpaat meeraqatimillu piisa imaluunniit iliусаasa assinginik peqarnissartik imaluunniit iliuseqarnissartik annikillisartarpaat. Aappaatigulli taamatut tatisimaneqarneq, meeraqatit akornanni ileqquusut aallaavigalugit pilersarpoq, meeqqat takku meeraqatimik pisinnaasaasa assinginik kissaateqarnerannik kinguneqartumik.

Aningaasakilliornermut meeqqat iliuserisartagaat assigiinngillat. Meeqqat ilaat iliuseqarniartarput ilaalli naammagittarlutik uninngaannartarlutik. Iliuseqarniartarnerit makkuusinnaapput, sunngiffimmi suliffeqarneq, aningaasanik katersineq imaluunniit

sunngiffimmi meeqqanut sammisassanut akeqanngitsunut peqataaneq. Meeqqat namminneq iliuuseqarniartartut, ajornartorsiutinik aaqqiiniartartut taaneqarsinnaapput. Paarlattuanilli meeqqat iliuuseqarniaratik ilatsiinnartut pissutsinut nigortersitut taaneqarsinnaapput. Annerusumik minnerusumilluunniit ilisimaaralugu imminnut uppernarsarniarsaripput pisariaqartitsinatilluunniit, kissaateqaratik imaluunniit isumalluaateqarnatik. Iliuuseqarnani pissutsinut ilatsiinnartuuneq assersuutigalugu ima saqqummersinnaavoq, meeqqat sunilluunniit angajoqqaatik aperisanngilaat, pigisanut, misigisassaanut imaluunniit kaasarfimmiusaanut tunngasuuppata, imaluunniit sunngiffimmi sammisassanut peqataanissartik eqqarsaatigisimanagu oqarnermikkut immaluunniit ikinngutiminnik pulaartoqartannginnermikkut. Imminnut nakkutigeqqissaarneq ilikkarsimavaat aammalu pigisat misigisassallu pinngitsoorsinnaanissaat ilikkarsimallugu, tamannalu misissuinerit allat naapertorlugit sorusussuseqannginnermik inunnullu allanut mattunermik kinguneqarsinnaavoq.

Ilaqutariit aningaasatigut inissisimanerannik meeqqat ilisimaarinninnerat misigissutsikkut attuisinnaasunut sunniuteqarsinnaapput, soorlu angerlarsimaffimmi misigissutsikkut sunniuteqarsinnaalluni. Meeqqat ilaasa oqaatigaat aningaasanik amigaateqarnertik angajoqqaat isumaannut ajortumik sunniuteqartartoq, ilaannikkullu imerpallaartarnerat tamatuma nassatarisaraa. Akerlianilli meeqqat allat maluginiarsimavaat angajoqqaat naak aningaasatigut killilersorneqaraluarlutik inooqataanermut peqataanissamut nukissaqartut. Meeqqat ataasiakkaat oqaatigaat aningaasakilliorneq atoruminarnerusartoq ilaqutariit imminnut nuannersumik ataqatigiikkaangata, pingaarnerpaajusorlu angajoqqaanit asaneqartutut misigisimaneq.

”Ilaannikkut takusinnaasarpara atuaqatima ilaasa angajoqqaatik aperisaraat aningaasanik tunisinnaanngineraatik, tamatigullu tunisittarput [...] Ilaannikkut eqqarsartarpunga uanga aamma uannit peqarnerusutulli peqartigerusukkaluarlunga” (Niviarsiaraq, 14-inik ukiulik).

**Ilaqutariit aningaasaqarnerisa meeqqallu inuuniarnerisa imminnut ataqtigiinnerat
Kalaallit Nunaanni meeqqat ataatsimut isigalugu ilisimaarilluarpaat**

Ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqat inuusut pigisatigut taamatuttaaq inooqataanikkullu ulluinnarni amigaateqartuusarnerat Kalaallit Nunaanni meeqqat ataatsimut isigalugu ilisimaarilluarpaat. Tamanna allaaserisani erserpoq, allaaserineqarmat meeqqat ilaqutariinni aningaasakitsuni inuusut nerisassanik amigaateqartartuusut, aammalu nerisassaaleqineq atuarfimmi meeqqat malinnaasinnaanginnerannik kinguneqarsinnaasoq. Allapput meeqqat pisoqqanik atisaqartartut nutaanik atisassarsinissaannut angajoqqaat akissaqanngimmata, taamaattumillu atuarfimmi qinngasaarneqartarlutik. Meeqqat kanngusuttut misigisarnertik pissutigalugu meeqqanit allanit imminnut mattuttarnerat, aammalu ilaqutariit inissisimanerat pissutigalugu meeqqat ajoquteqartutut misigisarnerat qanorlu iliorsinnaangitsutut misigisarnerat oqaluttuaraat. Meeqqat killilimmik periarfissaqarnerat nassuiarpaat, kiisalu tamanna inersimasunngornissaminnut qanoq kinguneqarsinnaasoq nassuiarlugu.

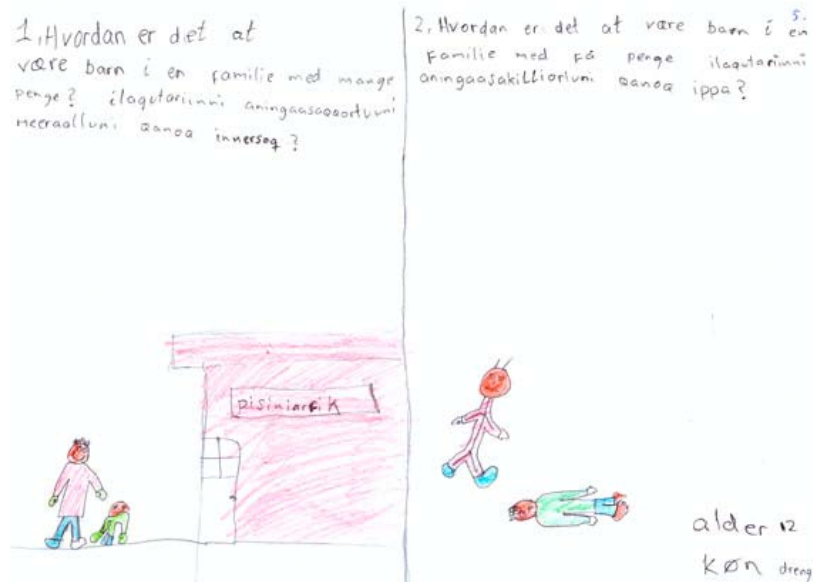
”Angajoqqaat isertitakinnerisa nassatarisarpaa nerisassaqannginneq, atuarfimmut taquassaqannginneq aammalu ullut tamaasa annikitsunnguanik nerisarneq. Ilaat angerlarsimaffimminnit anisitaasarput akiligassat akilersimanngikkaangamikkit” (Niviarsiaraq, 13-inik ukiulik).

Ilaqutariit aningaasatigut inissisimanerisa meeqqallu inuuniarnerisa imminnut ataqtigiinnerat ataatsimut isigalugu meeqqat ilisimaarilluarpaat ataasiinnaangitsumillu paasinnittaaseqarfigalugu, ilaqutariinni aningaasartuuni aningaasakitsunilu inuuniarnikkut atukkat malunnaatilimmik assigiinngitsuunerat oqariartuutigamikku. Takutippaat taamaallaat pigisatigut inissisimanerup qanoq ittuunerat kisimi ilaqutariit pigisatigut inissisimanerannik assigiinngisitsisuusangitsaq. Aammali ilaqutariit aningaasaaterpassuaqarnerannit ilaqutariinni isummakut qanoq ittoqarnerat sunnerneqartartoq. Meeqqat ilaqutariinni aningaasarpassualinni inuusutut titartarneqartut nuannaartutut saqqummersinneqarput, ilaqutariilli aningaasakitsut nikallungasutut titartarneqarlutik, ilaatigut nerisassanut atisassanullu akissaqannginnertik pissutigalugu.

”Qasusarput, malinnaasinnaanatik atuarfimmullu soqutiginnikkunnaartarlutik atugarliornertik pissutigalugu” (Nukappiaraq, 14-inik ukiulik).

Meeqqat atugarisaannik ilaqutariit aningaasatigut inissisimanerisa meeqqanut qanoq sunniuteqartarnera oqaluttuarinaraangamikku imaluunniit titartarniaraangamikku, meeqqat najukkaminni inuuneq atugartik aallaavigaat arlallillu namminneq inuunertik aallaavigalugu. Meeqqat titartagaasa erseqqilluinnartumik assigiinngissuteqarnerat erserpoq, apeqqutaalluni illoqarfiit pingaarnersaanni, illoqarfinni nunaqarfinniluunniit najugaqarnersut. Assigiinngissutit pingaarnersaat tassaavoq meeqqat nunaqarfimmiut illoqarfiit pingaarnersaanni meeqqanut naleqqiullutik ilaqutariinni allanut naleqqiullutik aningaasaateqarluartuni imaluunniit aningaasaatikitsuni inuunermut tunngaviusumik pisariaqartitat pingaaruteqartinnerummatigit, soorlu nerisassat, uffali illoqarfiit pingaarnersaanni meeqqat pigisanik peqarneq uuttortaatitut atornerugaat, tassa aningaasat ilaqutariit annerusumik initarpassualimmik illusinissamut imaluunniit biilisinissamut akissaqarnerannut taakkununga pingaaruteqartinneqarnerullutik.

”Atuarfimmi qinngasaarneqartarput. Nutaanik atisarsisinnaanngillat imaluunniit meeqqat inuusuttullu allat pigisaasa assinginik pisisinnaanatik” (Nukappiaraq, 14-inik ukiulik).

Misissuinerup allanut ataqtigiissinnera

Kalaallit misissugaasa allat tikkuarpaat, meeqqat atugarissaarnerat inuuniarnikkullu atugaat assigiinngissuteqartut¹. Meeqqat ilaqtariinni pigissaarpallaanngitsuni inuusut peqqissutsiminnik naliliinerat ajorneruvoq, qinngasaartikulanerunertik oqaatigaat aammalu meeqqanut ilaqtariinni pigissaartuni inuusunut naleqqiullutik pitsaasumik inuuneqartutut misigisimanerat qaqutigoornerulluni. Assigiinngissutsit aamma imaalillutik saqqummerput, meeqqat ilaqtariinni isertitakitsuni inuusut meeqqanut allanut naleqqiullutik kaallutik innartarnerat imaluunniit kaallutik atuariartortarnerat akulikinnerulluni. Soorlu nalunaarusiani tulleriinni ukunani tikkuarneqartoq pigissaarneq inooqataanikkut naapertuutinnngitsumik agguataarsimaannarani, aammali sumi najugaarneq apeqqutaalluni naapertuutinnngitsumik agguataarsimavoq. Taamaalillutik meeqqat nunaqarfimmiittut meeqqanut illoqarfimmiittunut, pingaartumik illoqarfiit pingaarnersaanniittunut naleqqiullutik pigissaannginnerupput, illoqarfiit pingaarnersaanni meeqqat pigissaarnerpaallutik².

Ilaqtariinni kalaallini meeqqat inuuniarnikkut atugaat immikkoorutilittut isiginiagassaagaluartut, misissuinerup uuma takutippaa nunani allani, assersuutigalugu Canadami, USA-mi nunanilu Europamiittuni pissutsit amerlasuutigut assingusut meeqqanit atugarineqartut. Atugarisakkut ataatsimoorussat pingaarnarit tassaapput meeqqat ulluinnarni pigisatigut inooqataanikkullu pissakilliornerat, taakku meeraqatiminnut assingusumik inuiaqtigiinni inuuffigisaminni inooriaatsimut naliginnaasumut peqataanissaminnut killilersugaapput. Ataatsimoorusseq aamma tassaavoq ilaqtariit aningaasakinnerat meeqqat

¹ Schnohr, Christina; Pedersen, Michael J.; Alcón, Maria Carmen Granado & Niclasen, Birgit (2004): *Sundhed og helbred i Grønland fra 1994 til 2002*, INUSSUK - Arktisk forskningsjournal 2, 2004

Schnohr, Christina; Niclasen, Birgit; Løngaard, Katja; Lauersen, Laila Kærgaard (2007): *Sundhed på toppen – resultater fra Health Behaviour in School-aged children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006*, INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal 1, 2007

² Ibid.

ilisimaarimmassuk taamaalillutillu kissaatitik ilaqutariit aningaasatigut inissisimanerannut naleqqussartarlugit. Pissakilliorluni inuuneq inuunerminnut ilaatilersarpaat, nunanilu tamalaani ilisimatusarnerit takutippaat, pissakilliorluni inuunerup meeqqat neriutaat inuunermilu angusaqarusunnerat millisartaraa³.

³ Shopshire, Jules & Middleton, Sue (1999): *Small Expectations. Learning to be poor?* York, Joseph Rowntree Foundation.

**Meeqqat piitsuunerat – inoqutigiit meerartallit isertitaat
kisitsinngorlugit paasissutissat atorlugit
misissueqqissaarneq
– Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 2**

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 2 Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsut amerlassusaasa misissuivigineqarnerinik imaqarpoq. Misissuinerup siunertaraa Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsut amerlassusaasa takussutissinneqarnissaat, aammalu meeqqat piitsut inoqutiginni ilisarnaatigisartagaasa misissuivigineqarneri.

Misissuineq una Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfiata nalunaarsuiviinit paasissutissat tunngavigalugit ingerlanneqarpoq, tamatumani ukioq 2004-imi inoqutigiit 18-it tikillugit ukiulinnik meerartallit nalunaarsorneqarsimasut ilanngullugit. Paasissutissanik tunngavigineqartut katillugit inoqutigiit 8.082-iupput, kommunini 17-ineersut. Paasissutissani katillugit inersimasut 17.923-iupput aammalu meeqqat 15.979-iullutik. Inoqutigiit 1.362-it (17%-it) nunaqarfimmi inissisimapput, inoqutigiit 4.703 (58%-it) Kalaallit Nunaata illoqarfiini inissisimapput, taakkunanga inoqutigiit 2.017-it (25%-it) illoqarfik annermi Nuuk-mi inissisimallutik.

Piitsuussutsimut killigititat pingasut

Kalaallit Nunaanni qaqugukkut piitsuutut inuugaanni pisortatigoortumik killiligititaqartoqanngilaq. *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 2* meeqqanut piitsunut killigititat pingasut, misissuinerne allani atorneqartartut, tunngavigalugit suliarineqarpoq.

Piitsuussuseq suussia	Meeqqat piitsuusut (Amerlassusaat kiisalu %-nngorlugu Kalaallit Nunaat tamakkerlugu)			Piitsuussutsimut killigitat pingasut tassaapput allanut naleqqiullugu piitsuuneq, a pisariaqavissumik pissaaleqilernermit pisortanit ikiorserneqartussaaitaa neq tunngavigalugu piitsuuneq aammalu imaaliinnarlugu
	Meeqqat amerlassusii	Inoqutigiit amerlassusii	Meeqqat amerlassusii (%-nngorlugu)	
Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq <50% ¹	1.416	576	9	
Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq <60% ¹	2.817	1.142	18	
Annertusisamik ikiorsiissutit	6.142	2.821	39	
Imaaliinnarlugu takuneqarsinnaangitsumik piitsuussuseq ²	507	174	4	

Kalaallit Nunaani meeqqat assigiinngitsutigut piitsuunermik inuuneqartut
 1 OECD-mi Kalaallit Nunaani isertitakinnerit takussutissineri
 2 Inoqutigiiikkaarlugit inersimasut 1-2 amerlassusillit, katillugit meeqqat 11.698-it

takuneqarsinnaangitsumik piitsuuneq. Takussutissiami saamerlermi inernerit ersersinneqarput.

Allanut naleqqiulluni piitsuuneq: Meeraq piitsuusutut naatsorsuunneqartarpoq, isertitat tigussaasut Kalaallit Nunaani akissarsiat appasinnerpaasutut inissisimasut 50%-ii ataallugit meeqqap angerlarsimaffigisaani akissarsiat inissisimappata. *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat immikkoortoq 2-mi* allanut naleqqiullugu piitsuuneq ilanngullugu nalilersorneqarpoq, meeraq piitsuusutut isigineqartarluni Kalaallit Nunaani inoqutigiinni isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaaffii 60% ataallugu isertitaqarfiuppat. Piitsuussutsimut killigitat pineqartut marluusut tamarmik nunarsuaq tamakkerlugu ilisimatusarnermi aammalu naatsorsueqqissaartarnerni akuerisatut sulinermit atorneqartarput. Allanut naleqqiullugu piitsuuneq atuutsinneqarpoq innuttaasuni allanut naleqqiullugu pissakinnerpaatut inissisimasunut. Naliginnaasumik ima paasineqarluni meeqqat piitsuussutsimi siuliani taaneqartumi inissisimasut tassaasut inuiaqatigiinni pigineqartussiatut naliginnaasutut imaluunniit pisariaqartinneqartutut isigineqartunut akissaqanngitsut imaluunniit atuinissamut periarfissaqanngitsut. Isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaasut akornanni inissisimasuni innuttaasut marlunngorlugit assigiimmik aggorneqarsimapput, affaami isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaaffissaa ataallugu

inissisimapput, affaalu sinneri isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaaffii qaangerlugit inissisimammata. Isertitat tigussaasut naatsorsorneqartarput allanut naleqqiullugu piitsuussutsit inoqutigiit qanoq agguataarneqarsimaneri tunngavigalugit, tassa imaappoq inersimasut qassit aammalu meeqqat qassit inoqutigiinni pineqarnersut tunngavigalugit.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni piitsuuneq: Meeraq piitsuusutut naatsorsuunneqartarpoq, inoqutigiinni meeqqap angerlarsimaffigisaani ukiup ingerlanerani ikiorsiissutinik pisartagaqarsimappat. Ikiorsiissutinik pisartagaqarneq tunniunneqartarpoq inatsit tunngavigalugu allat aqcutigalugit pilersuinissamik periarfissaarunnerup kingorna. Piitsuussutsimut killigititanut tamatuma ilanngunneqarnera tunngaveqarpoq ukiup ingerlanerani inoqutigiinni ikiorsiissutinik pisartagaqartoqarsimappat, taava ukiup ingerlanerani piffissap ilaa aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqartoqarsimasoq.

Piitsuunertut paasineqarsinnaasoq: Meeraq piitsuusutut naatsorsuunneqartarpoq, inoqutigiinni najugaqarfigisaani isertitat tigussaasut ukiumut isertitat minnerpaaffiinit ikinnerusunik isertitaqarfiusumi najugaqarpat, tamatumani pisortanit pisartagaqarneq tunngavigalugu isertitat naatsorsorneqartartunit ikinnernik isertitaqarfiusumi.

Inereri

Piitsuunermut eqqaanartoq

Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata meeqqat akornanni 9%-ii allanut naleqqiullugit piitsutut inuupput, isertitat appasinnerpaaffiisa 50%-ii ataallugit isertitaqartoqaraangat. Tamanna ima isumaqarpoq meeqqat 1.416-it, inoqutigiinni 576-isuni, imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat 11-iuppata ataaseq piitsutut inissisimavoq. Allanut naleqqiullugu piitsuussutsimut killigititaq isertitat appasinnerpaaffiisa 60%-ii ataallugit inissinneqarpat, taava Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata meeqqat 18%-ii piitsuussutsimi taaneqartumi inuupput. Tamatuma takutippaa meeqqat 2.817-it, inoqutigiit 1.142-it imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata 6-iat piitsuutut inuuvoq.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni meeqqat piitsutut inuusut

Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata 39%-ii ikiorsiissutinik pisartagaqartuni inuupput. Tamatumani imaappoq meeqqat 6.142-ut, inoqutigiinni 2.821-ini imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat quliuppata taakkunannga sisamat ikiorsiissutinik pisartagaqartuni meeqqat piitsutut inuupput.

Piitsuunertut paasineqarsinnaasumi meeqqat piitsutut inuusut

Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata 4%-ii imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsutut inuupput. Tamatumani imaappoq meeqqat 507-it, inoqutigiinni 174-iusuni imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat 25-issaat tamarmik imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsutut inuupput. Naatsorsueriaaseq pineqartoq suliarineqarpoq inoqutigiinni inersimasunik marlunnik illoqateqarfiusuni, tamatumani misissueqqissaarnermi meeqqat tamarmiusut sisamararterutaannaat ilanngunneqarlutik.

Meeqqat akornanni piitsuussutsumik inuulernissamut navialersitsisutut annertusaasut pissutsit pilersitseqataasutut isigineqartut

Ajuleriartornermi misissueqqissaarnerit ilaatigut takutippaat navialersitsinernut annertusaasutut pissutsit pilersitsisut ilaat, piitsuunermik pissutsit siuliani taaneqartut pingasuusut arlaannaalluunniit pineqartillugu, sunik tunngaveqarluni pilersimaneridik misissuinerit takutitsipput. Meeqqat akornanni piitsuuneq atuunnerusarpoq illoqatigiinni ilisarnaat imaluunniit ilisarnaatit arlallit makkuusut atuukkaangata:

- inoqutigiinni inersimasuusut ukiui 25 inorlugit ukioqarpata
- inoqutigiinni inersimasut kisimiittuuppata
- inoqutigiinni meerartarineqartut amerlappata
- inoqutigiit nunaqarfimmiippata
- inoqutigiinni inersimasuusut tamarmik Kalaallit Nunaani inunngorsimappata.

Meeqqat piitsuusut kommunini agguataarneqarnerat

Kommunit assigiinngitsut naleqqiussinnaaniarlugit, kommunini tamani meeqqat piitsutut inuusut piitsuussutsit pingasut assigiinngitsut pineqartut tamaasa isigalugit naatsorsuisoqarpoq, tamatumani meeqqat 1.000-iuppata qassit piitsuusutut inuuneqarnerisut pineqarlutik. Naatsorsuinerit taakku takussutissami 2-mi erserput.

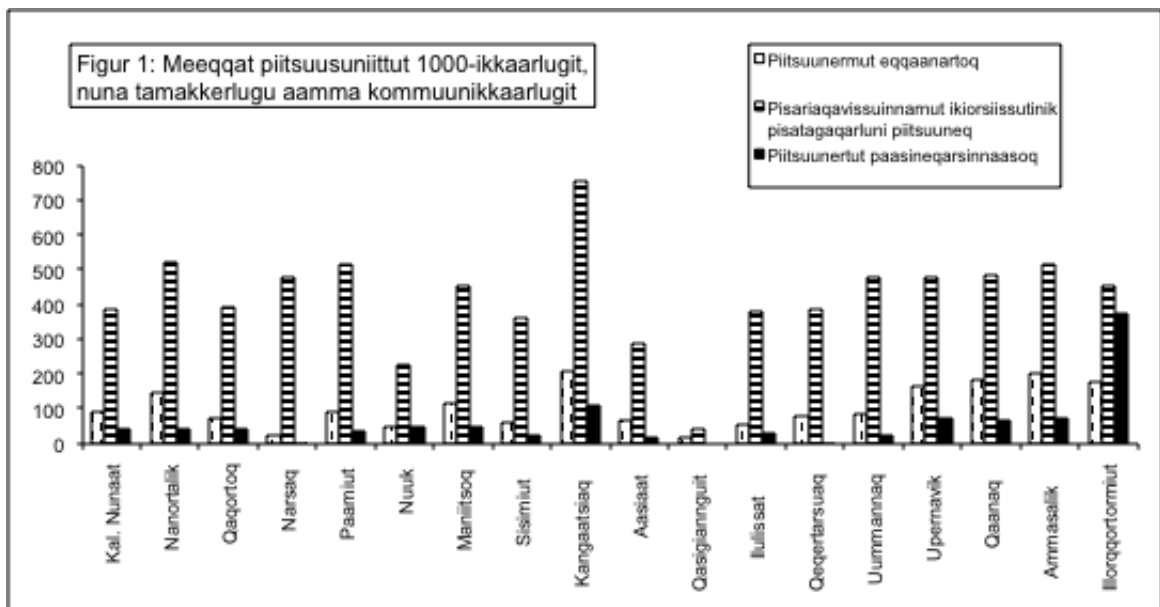
	Meeqqat katillugit TAMAKKIISUMIK	Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq 50% annikinnerpaaffik			Annertusisamik ikiorsiissutinik tunng. piitsuuneq			Imaaliillaannarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsuuneq			
		Meeqqat amerlassusaat	Meeqqat amerlassusaat 1000-ikkaarlugit	Meeqqat amerlassusaat (%-nngorlugu)	Meeqqat amerlassusaat	Meeqqat amerlassusaat 1000-ikkaarlugit	Meeqqat amerlassusaat (%-nngorlugu)	Meeqqat amerlassusaat	Meeqqat amerlassusaat 1000-ikkaarlugit	Meeqqat amerlassusaat (%-nngorlugu)	Meeqqat amerlassusaat (Inoqitiginni inersimasut ataaseq imal. 2-t)
Kal. Nunaat	15.959	1.416	89	9	6.142	385	39	507	43	4	11.698
Nanortalik	739	105	142	1	384	520	2	21	41	<1	516
Qaqortoq	891	62	70	<1	349	392	2	25	37	<1	672
Narsaq	530	11	21	<1	253	477	2	3	7	<1	417
Paamiut	570	51	90	<1	291	511	2	15	31	<1	491
Nuuk	3.680	179	49	1	831	226	5	140	49	1	2.841
Maniitsoq	1.018	114	112	1	458	450	3	35	45	<1	772
Sisimiut	1.670	96	58	1	602	360	4	25	20	<1	1.271
Kangaatsiaq	565	116	205	1	426	754	3	38	110	<1	345
Aasiaat	870	56	64	<1	249	286	2	10	15	<1	668
Qasigiannugit	404	7	17	<1	15	37	<1	-	-	-	300
Ilulissat	1.354	69	51	<1	523	381	3	26	27	<1	955
Qeqertarsuaq	310	23	74	<1	120	387	1	3	12	<1	247
Uummannaq	803	65	81	<1	384	478	2	14	24	<1	596
Upernavik	1.012	165	163	1	485	479	3	47	70	<1	668
Qaanaaq	289	53	183	<1	140	484	1	14	65	<1	215
Ammassalik	1.055	209	198	1	542	514	3	40	68	<1	588
Ittoqqortoormiit	199	35	176	<1	90	452	1	51	375	<1	136

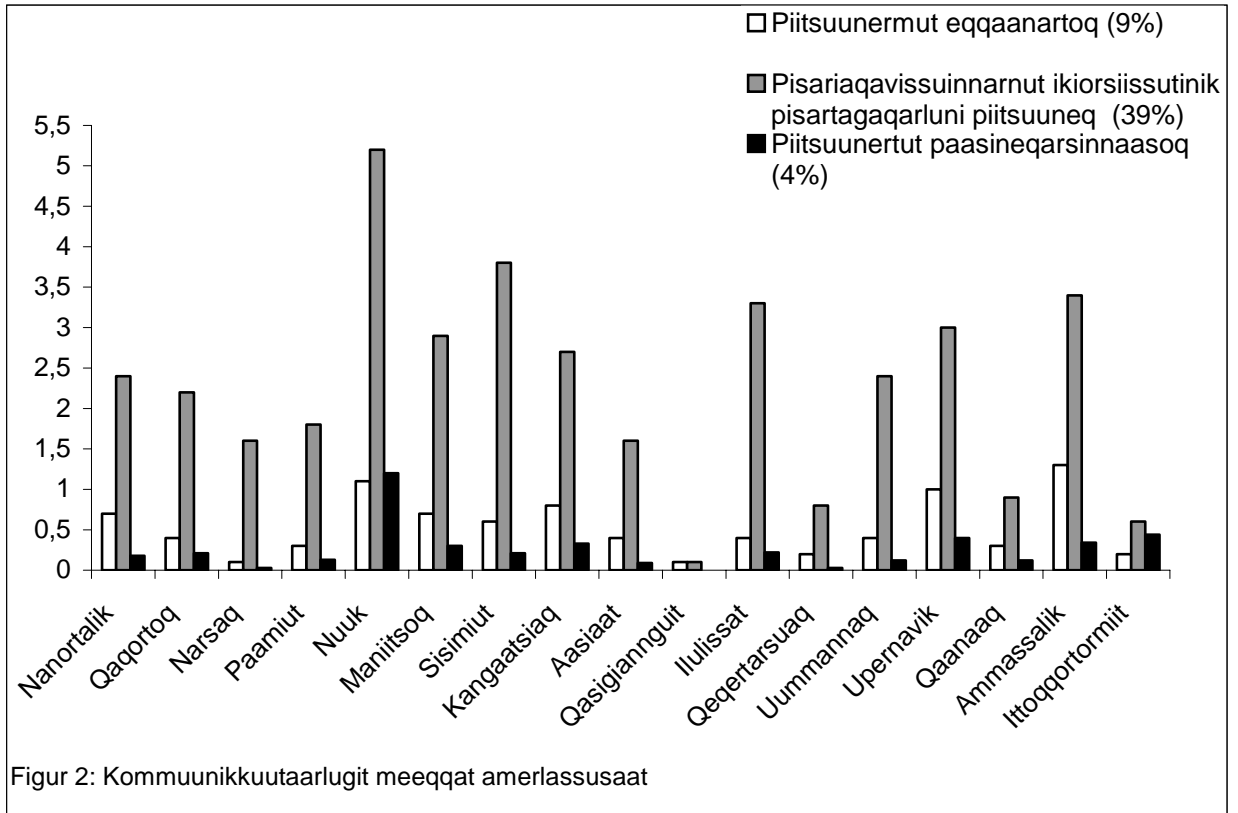
Tabel 7: Meeqqat amerlassusaat, meeqqat 1000-ikkaarlugit amerlassusaat, aammalu meeqqat Kalaallit Nunaani piitsuuneri kiisalu kommuninut agguataarneri

Kalaallit Nunaat tamakkerlugu kommunillu ataasiakkaarlugit meeqqat assigiinngitsut toqqammavigisat pingasut atorlugit piitsuusut qassiuneri takutinneqarpoq. Kommunit assersuussinnaanissaat siunertaralugu meeqqat amerlassusiviat ima allanngortinneqarsimavoq, takutinniarlugu qassit pissakilliussagaluartut, kommunit tamarmik 1.000-inik meerartaqartuuppata. Tabel 2-mi "1.000-kaani meeqqat"-ni tamanna takuneqarsinnaavoq. Allattornerit taakku aamma atorneqarsinnaapput takorusukkaanni kommunimi aalajangersimasumi meeqqat qassit kommuninut allanut sanilliullugit pissakilliortut naatsorsuuneqarsinnaanersut. Kiisalu tabel-imi allassimapput "Meeqqat amerlassusaat%", taakkulu Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakilliortut tamarmiusut aallaavigalugit naatsorsorneqarsimapput. Allatut oqaatigalugu tassani kommunikuutaartumik Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakilliortut tamarmik qanoq agguataarneqarsimanersut takutinneqarpoq. Tamanna nuna tamakkerlugu meeqqat pissakilliortut amerlanerpaat iluaqutigisassaannik sumi suliniuteqarnissamik aalajangiiniarnermut atorneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 2-mi paasissutissat figur 1-imi aamma 2-mi saqqummersinneqarput.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 2-mi paasissutissat atorlugit
 Kalaallit nunaanni sumi meeqqat atugarisaannik pitsanngorsaaniarneq
 iluaqutaanerpaassanersoq nalilersuiffigerusukkaanni, taava kisitsisit piviusut (figur 1)
 atorneqartariaqarput, soorluttaaqa aamma taamaaliornikkut kisitsisit (figur 2) piviusut
 naleqqiunneqarsinnaasullu atorneqarsinnaasut. Assersuutigalugu Nuuk Kalaallit Nunaanni
 kommuninut allanut sanilliullugu kusanartutut oqaatigineqarsinnaavoq, tassami meeqqat
 1.000-ugaangata meeqqat ikittuinnaat pissakillioortutut taaneqarsimammata, kisiannili aamma
 takuneqarsinnaavoq Nuummi pissakillioortunik meerarpaaloqartoq, tassami meeqqat
 amerlanersaat Nuummi najugaqarmata. Tassa imaappoq suliniuteqartoqassappat Kalaallit
 Nunaanni meerarpassuit piitsuusut tassani iluaqutigilluarsinnaassavaat. Aamma
 Ittoqqortoormiit eqqaaneqarsinnaavoq, tassami meeqqat piitsuullutik inuusut ikittuinnaat
 najugaqarmata. Meeqqalli pissakillioortut amerlassusaat kommunimi tassani meeqqanut
 tamarmiusunut sanilliukkaanni meerarpassuartut oqaatigineqarsinnaapput. Assersuutigalugu

kommunimi meeqqat tamarmiusut 199-iusut akornanni meeqqat 90-it inoqutigiinni pisariaqavissuinnarnut ikiorsiivigineqarsimasuni najugaqarput. Ima aamma oqaatigineqarsinnaavoq, kommunimi meeqqat 1.000-ugaluarpata meeqqat 452-it inoqutigiinni pisariaqavissuinnarnut pissarsiaqartartuni najugaqarsimassagaluartut. Taamatut isigigaanni kommunimut meerartaasunullu ajornartorsiut imaannaanngitsuvoq.

Allanut naleqqiullugu meeqqat piitsuusut nunani allani

Nuna	Ukioq	Allanit naleqqiullugit meeqqat piitsut (%-nngorlugu) (<50%)	Allanit naleqqiullugit meeqqat piitsut (%-nngorlugu) (<60%)
Norge	2000	3	8
Finland	2000	3	8
Danmark	2004	4	11
Sverige	2000	4	9
Canada	2000	15	24
Storbritannien	1999	17	28
USA	2000	23	30

Tabel 11: Nunani assigiinngitsuni meeqqat allanut naleqqiullugu piitsutut inuusut aggulunnerat
Tigusiffigisaq: Luxembourg Income Study 2007.

Kalaallit Nunaanni meeqqat 18%-ii agguaqatigiissillugit isertitat 60%-ii ataallugit pissakilliorlutik inuupput, 9%-iilu agguaqatigiissillugit isertitat 50%-ii ataallugit. Pissakilliornermulli killiliussat sorliilluunniit atoraanni asseq saqqummersoq unaavoq: Kalaallit Nunaanni nunanit avannarlernit amerlanerusunik meeraqarpoq pissakilliorlutik, Canada-millu, USA-mit Tuluit Nunaannillu ikinnerusunik. Nunani allani meeqqat piitsuullutik inuusut pillugit paasissutissat takussutissami qulaani ersipput.

Aalajangersimasumik suleriaaseqarnermi allannguuteqartoqarsinnaaneranik maluginiagassat

Inoqutigiit isertitallu pillugit paasissutissat nassuiarniarnerannut tunngatillugu atuakkiortut suleriaatsimut tunngatillugu nangaassuteqarput.

Kalaallit Nunaani Naatsorsueqjissaartarfimmi nalunaarsuiviit piusut tunngavigalugit ilaqutariinnermut tunngasunik paasissutissanik pissarsisoqarsinnaangilaq. Taamaammat inoqutigiit, tassa imaappoq inuit najugaqarfimmi ataatsimut tunngasumi allattorsimasuusut naatsorsuinermi atornerqarput. Isertitanut tunngasuni pisortaniit tapiissutit arlallit eqqarsaatigalugit, ikiorsiissutitut ilaat ima nalunaarsorneqanngillat isertitaqassutsimut ilanngullugit naatsorsorneqarsinnaangorlugit. Pisortatiguunngitsumik aningaasaqarniarneq naligiimmik agguataarneqartut nalilerneqarsinnaangilaq, imaaliallaannarlu naatsorsuutigineqarsinnaangilaq kikkut tamat pisortatiguunngitsumik aningaasaqarniarnikkut atugaqartut.

Misissuineq pineqartoq ingerlanneqarnerani siunertarineqarpoq annertussutsikkut Kalaallit Nunaani meeqqat piitsuusut amerlassusiisa missingersorneqarnissaat tamatumani naatsorsuinikkut paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut najoqqutaralugit.

Meeqqat pillugit FN-ip isumaqatigiissutaani aamma naammaginartumik meeqqap inuuneqarnissamut pisinnaatitaanera

– Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – immikkoortoq 3

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat - immikkoortoq 3-p sammivaa meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuningaanneersut aammalu Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaani naapertorlugu naammaginartumik inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffii.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – suliap immikkoortua siulleq aallaavigineqarpoq aammalu Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – suliap immikkoortuisa aappaata inernerri sammineqarput. Meeqqat ilaqutariinni aningaasarliortuningaanneersut naammaginangitsumik inuuniarnikkut atugaqartut nalunaarusiap una inernilerpaa, kalaallillu oqartussat pisussaaffeqartut piaartumik aningaasarliortut atugaannik pitsanngorsaanissamut.

Naammaginartumik inuuneqarnissamut meeqqap pisinnaatitaanera

Isumaqatigiissut 1992-imi martsimi Kalaallit Nunaata akuersaarpaa. Isumaqatigiissut inatsisitigut nunanik pituttuisuulluni. Taassuma meeqqap pisinnaatitaaffinut tunngasut assigiinngitsut aamma oqartussat pisussaaffii assigiinngitsut imarai.

Isumaqatigiissummi artikel 27-mi nalorninaallisinneqarpoq ”meeqqap kialuunniit timikkut, tarnikkut, ileqqorissaarnikkut inuttullu ineriartornermini pisariaqartitaminut piginnaatitaaffeqarnera.” Aalajangersakkami akuersissutigineqarpoq meeqqap ineriartornissaanut, aammalu meeraq ineriartussaguni inuuniarnikkut atugarisat suut pisariaqartut meeqqap pisinnaatitaaffigai. Isumaqatigiissut imarivaa meeraq ineriartussappat najoqqutassiat suut minnerpaamik piumasaqaataanersut.

Meeqqat nerisassaqaassapput, atisassaqarlutik inissaqarlutillu

Isumaqatigiissummi artikel 27 malillugu meeqqat inuunermi tunngaviusumik pisariaqarnerpaanik meeqqap pisinnaatitaapput. Soorlu nerisassat eqqaassagaanni tassaasut meeqqamut naammattunik inuussutissartalinnillu nerisassaqaartitaanissaat. Aammattaaq naleqquttunik atisassaqaarnissamut tassa imaappoq pissutsit silaannaap pissusaanut, kulturimut peqqissutsimullu tulluartut. Meeraq illersorniarlugu issimut, sialummut anorimullu inigisap meeraq illersussavaa kiisalu inigisap ima angissuseqassalluni meeqqap imminut tulluuttumik nammineq inuuneqarnissaanut periarfissiissalluni.

Meeqqat ukiuminnut naleqquttumik tamakkiisumillu ineriartussapput

Meeqqap naammaginartumik inuuniarnikkut atugaqarnissaanut tunngaviusumik pisariaqartitat saniatigut artikel 27-mi imaraa meeraq tamakkiisumik ineriartussaguni naammaginartumik inuuniarnikkut pisinnaatitaaffeqarami. Timikkut eqqarsartaatsikkullu ineriartorneq pineqarpoq aammali allatigut ineriartorneq pineqarluni, meeqqap inuttu ilivitsutut ingerlalluartutullu inuulernissaanut tunngasunik. Inooqataanikkut ineriartornerup pigaanni angajoqqaanut, ilaqqutanut, ukioqatinillu allanut pitsaasumik peqqissumillu

atassuteqarneq kiisalu inooqataanermi pisunut ukiunut naleqquttunut peqataaneq, soorlu makkuusinnaasut pinnguarneq sunngiffimmilu sammisassanut peqataaneq.

Meeqqat tamarmik naligiimmik periarfissinneqassapput

Meeqqat pillugit isumaqatigiissut naapertorlugu meeqqat tamarmik pineqarput. Imaappoq meeqqat tamarmik naligiimmik ataqqinassusilittut isigineqassapput isumaqatigiissummilu pisinnaatitaaffinnik atuinissaannik periarfissinneqassallutik. Assigiinngisitsinermik qanorluunniit ittumik misigitinneqassanngillat, assersuutigalugu naggueqatigiissuseq, suaassuseq, ammip qalipaataa imaluunniit ilaqtariinnikkut pissutsit pissutigalugit. Tassa meeqqat ilaquttamik aningaasarliornerat pissutigalugu assigiinngisinneqaqqusaanngillat pisinnaatitaaffimmillu atornissaannut annikinnerusumik periarfissinneqassanatik.

Kalaallit Nunaanni ilaqtariinni aningaasarliortuni meeqqat inuuniarnerat

Kalaallit Nunaanni ilaqtariinni aningaasarliortuni meeqqat inuusut annerusumik minnerusumilluunniit naammattunik inuussutissalinnillu nerisassaqaanngillat, naleqquttunik atisassaqaqartik inissaqaqartillu aammalu ineriartornissamut assigiinngitsumik killeqalertarlutik taakku Isumaqatigiissummut artikel 27-mi nassuiarneqarnikut.

Meeqqat tunngaviumik pisariaqartitaannik tuninissaannut angajoqqaat

akissaqaanngillat Angajoqqaat ilaqtariinni aningaasarliortuniittut annertuumik annertunngikkaluamilluunniit saperserpaat inuuniarneq qitornamik ineriartornissaannut naammaginarloq isumannaarnissaat. Ilaqtariit arlallit aningaasarliortut ima annertutigisumik malunniuttartoq, allaat naammattunik naleqquttunillu nerisassarsinissamut atisassarsinissamullu akissaqaqartatik kiisalu naleqquttumik inissaqartitsinnaasaratik soorlu pisariaqartinneqartut taakku Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummut ilaasut.

Meeqqat inooqataanermut attuumassuteqartuni peqataasinnaanngikkaangamik ineriartornerat killilersugaasarpog

Meeqqat ilaqtariinni aningaasarliortuni inuusut amerlanersaat misigaat sunngiffimmi sammisassanut, ineriartornerminnut pingaaruteqartunut, peqataasinnaanatik. Soorlu

aaqqissuussamik sunngiffimmi sammisassanut aamma inooqataanermi sammisassanut aningaasartuutinik nassataqartarmat.

Meeqqat meeqqatut ineriartortussaagaluarlutik inersimasuaqqatut peroriartorput

Meeqqat annerit amerlanersaasa ilaqutariinni aningaasarliortuniittut ilaqutariit inuuniarnerat isumakuluutigaat aningaasarsiorniartarlutillu taamaalillutik ilaqutariit nerisassanut assinganullu pisinissaannut iluaqutaaniassagamik. Taamatut imminnut inissittarnermikkut meeqqat annerusumik minnerusumilluunniit ukiuminnut naleqquttumik meeqqatullu ineriartornissaat killilerneqartarpoq. Taarserlugu inersimasuaqqatut isumakuluuteqarlutik akissussaaffeqarlutillu ineriartortarput, naak naliginnaasumik aatsaat inersimasunngorunik taamaattussaagaluarlutik.

Meeqqat atuarfimmi qinngasaartittaramik ineriartornerat akornuserneqarpoq

Meeqqat ilaqutariinnit aningaasarliortuneersut amerlanersaasa oqaatigaat atuaqatimik akornanni ajunnginnerpaamik misigisaqartanginnamik imaluunniit atuaqatimik akornanni pitsaanngitsumik misigisaqartarlutik, tamannalu pissutaalluni meeqqat taakku ineriartornerat assigiinngitsutigut pitsaanngitsumik sunnerneqartarpoq. Qinngasaartittarneq imaalliaannarlugu paasiuminaattartoq, aningaasassaaleqineq pigisanillu amigaateqarneq meeqqat qinngasaartittarnerannut peqqutaaqataasoq meeqqat arlallit oqaasiinit paasinarpoq.

Meeqqat ilaqutariinni uippakajaarnartumik avatangiisilinni inuusut ineriartornissaat akornuserneqartarpoq

Aningaasassaaleqineq angajoqqaanik ilaqutariinni aningaasarliortuni annertuumik uippakajaartitsilersarpoq aammalu angajoqqaanut meeqqanullu isumaannut pitsaanngitsumik sunniuteqartarpoq. Avatangiisit uippakajalaarnartut angajoqqaat qitornaminnik illersuinissaat isumassuinissaallu ajornarnerulersittarpaa kiisalu meeqqat atugaat ineriartornerallu ajoqusertarlugu. Meeqqat nanertisimasarput, nikallungasarlutik inuunermullu nuannarinninneq annikittarpoq ilaqutariit aningaasanik amigaateqaraangaata.

Meeqqat inuuniarnikkut naammaginartumik atugaqarnissaasa isumannaarnissaannut pisussaaffiit aamma Meeqqat pillugit FN-ip Isumaqtigiissutaa

Pisariaqartitatigut ineriartornissartik anguniarlugu atugassarititat taakku meeqqat namminneerlutik pissarsiarisinnaangikkaat akuersaarneqarluni, iliuuseqarnissamut pisussaaffillit assigiinngitsut Isumaqtigiissummi allatorneqarput. Meeqqat angajoqqaavi pingaartumik pineqarput kisianni aamma oqartussat pisussaapput akulerutissallutik ikiuillutik tapersersuinissamullu pilersaaruteqassallutik, angajoqqaat meeqqamik ineriartornissaanut pisariaqartunik namminneq akissaqanngippata imaluunniit inuunermi atukkat isumannaarnissaannut nukissaqanngippata.

Meeqqat inuuniarnikkut naammaginartumik atugaqarnissaasa isumannaarnissaannut pisussaaffiit aamma Meeqqat pillugit FN-ip Isumaqtigiissutaa

Pisariaqartitatigut ineriartornissartik anguniarlugu atugassarititat taakku meeqqat namminneerlutik pissarsiarisinnaangikkaat akuersaarneqarluni, iliuuseqarnissamut pisussaaffillit assigiinngitsut Isumaqtigiissummi allatorneqarput. Meeqqat angajoqqaavi pingaartumik pineqarput kisianni aamma oqartussat pisussaapput akulerutissallutik ikiuillutik tapersersuinissamullu pilersaaruteqassallutik, angajoqqaat meeqqamik ineriartornissaanut pisariaqartunik namminneq akissaqanngippata imaluunniit inuunermi atukkat isumannaarnissaannut nukissaqanngippata.

Kalaallit oqartussaasuisa pisussaaffii aamma Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqtigiissutaata kalaallit inatsisaanni.

Meeqqat naammaginartumik inuuneqarnissaanut oqartussaasut pisussaaffii ullutsinni angajoqqaat ikiornissaanut Kalaallit Nunanni inatsisit malippaat. Inatsisit qitiusuniittut Meeqqat Pisinnaatitaaffiit aaliangerneqarsimapput aammalu Meeqqat pillugit Isumaqtigiissutip naammassinnaanut oqartussaasut pisussaaffigigaat. Kalaallit Nunaanni taamaaliorneq meeqqat pisinnaatitaaffiit naammassininnissamut alloriarneq annertuvoq. Taamaaliorneq pisussaaffimmik iluoorussilluni tigusinermik avammut takutitsineruinnarani, aammali ulluinnarni aqutsinermi suliaassat meeqqanut tunngasut suliarinerini isumaqtigiissummik atuiartuinnarnermik takutitsinerulluni.

Pisortat pissamaataanik atuinerup tamanit paasiuminarsarnissaannut pisussaaffik

Kalaallit inatsisaat meeqqat naammaginantumik atugaqarnissaannik imaqaraluartoq aammalu meeqqat inuuniarnikkut atugaat pitsanngorsarniarlugit oqartussaasut ukiualunni kingullerni suliniuteqaraluartut suli Kalaallit Nunaanni meeqqat ilaat naammaginantumik inuuniarnikkut atugaqanngillat.

Apeqqulli tassaalerpoq oqartussaasut meeqqanut naammaginantumik atugaqarnissaannut naammattunik suliniuteqarnersut. Meeqqanut Isumaqatigiissutip oqaasertai malillugit erseqqinnerusumik oqaatigalu *qanoq-ilisukkulluunniit sapinngisamik annertuumik, sukkanerpaamik iluaqutaanerpaamillu* meeqqap *kialuunniit* naammaginantumik inuuniarnikkut atugaqarnissaa anguniarlugu inuiaqatigiinni kalaallini pissamaatit *pisariaqartut tamaasa atorlugit* oqartussaasut suliniuteqassapput.

Apeqqut taanna tamakkiisumik ersarissumik akineqarsinnaanngilaq. Tamanna pissutaavoq kalaallit pisortaqarfiisa, pisortat ingerlatsiviisa ataatsimiititali allu kiisalu kommunit assigiinngitsut suliffeqarfiillu pissamaatit qanoq amerlatigisut meeqqat atugaat atugarissaarneranullu qulakkeernissaannut atortarneraat. Qanoq amerlatiginerinik paasissutissaqanngimmat ajornakusoorpoq nalilissallugu isumaqatigiissut naapertorlugu oqartussaasut pisussaaffii naammassiniarlugit qanoq annertutigisumik iliuseqarnersut aamma salliunneraat killissanik pilersitsinissaq, taanna pisariaqartoq meeqqat naammaginantumik atugaqarnissaannut pisinnaatitaaffitsik atorluarsinnaanissaannut.

Kalaallit pissamaataasa allaanerusumik agguannissaannut pisussaaffik

Kalaallit Nunaanni pisortat pissamaataasa sumut atorneqartarnerisa tamanit paasiuminarnerusunngorlugit saqqummiunneqarnissaat amigaataagaluartoq oqartussaasut pisussaaffimminnik annertunerusumik iliuseqarsinnaanerat meeqqanut ilaqutariinni aningaasarliortuni erseqqippoq. Taamatut isumaqarneq Kalaallit Nunaata isumaqatigiissummut atatillugu nunatut pissaqarluartut isigineqarneranik peqquteqarpoq, tassa nunanut allanut naleqqiulluni pissamaatinik atugassaqarluartut isigineqarami. Pissamaatit taakku allatut agguannerisigut atornerisigullu meeqqat ajunngitsumik

inuuneqarnissaat atugarissaarnissaallu ullumimut naleqqiullugu pitsanngorsaavigineqarsinnaassagaluarpoq, taamaaliornikkut meeqqat naammaginangitsumik inuuniarnikkut atugaqartut oqartussaasunit ikilisinneqarsinnaassagaluarlutik.

Akisussaaffik oqartussat tamarmik pisussaaffigaat

Taama allatut agguaassinissamut aqutissiuiinissamut Naalakkersuisut akisussaapput, pisortalli oqartussaasoqarfii susassaartut tamarmik pisussaapput meeqqat ilaqtariinni aningaasarliortuni naammaginantumik inuuniarnikkut atugaqarnissaannut pissamaatit pissarsiarissallugit qulakkiissallugillu. Tamanna pingaartumik kommuninut atuuppoq, kommunimmi taakkuupput angajoqqaanik meeqqat ineriartornerminni pinngitsoorsinnaanngisaannik tunniussinissaminnut aningaasarliornertik pissutigalugu aningaasatigut qulakkeerinnissinnaanngitsunik ikiorsiisussat.

Pissamaatit amigalernerini ikiortiserinninnissamut pisussaaffik

Naammaginantumik inuuniarnikkut atugaqarnissamik pisinnaatitaaffiup naammassinissaanut Kalaallit Nunaata iluani pissamaatit pisariaqartitat oqartussaasunit pissarsiarineqarsinnaanngitsut paasineqassagaluarpat, Meeqqat pillugit Isumaqatigiissut naapertorlugu nunat tamalaat suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaasa iluanni, aningaasatigut taamatuttaaq teknikkikkut ikiortiserinninnissaq Naalakkersuisut suliassaraat.

Naalakkersuisunut tunngatillugu danskit naalakkersuisuinut ikiortiserinninnissaq periarfissatut qaninnerusaaq, taakkuummatami isumaqatigiissummi pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaanni naammassinissaannut annertuumik akisussaaqataasut. Tamatumunnga pissutaavoq danskit naalagaaffiata iluani meeqqat pisinnaatitaaffiisa naammassinissaannut danskit naalakkersuisuisa Meeqqat pillugit FN-ip ataatsimiititaliansuanit pingaernerullutik akisussaatinneqarnerat. Aamma tamanna Kalaallit Nunaannut atatillugu atuuppoq, tassami inatsisit malillugit Kalaallit Nunaat suli danskit naalagaaffianut ilaammat.

Inassuteqaatit

Nalunaarusiani immikkoortuni pingasuni taakkunani inassuteqaatit arlallit saqqummiunneqarput, Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnikkut atugarisaannik pitsaangorsaateqarniarluni suliniuteqarusukkaanni atorneqarsinnaasut. Meeqqat inuusuttullu namminneq inassuteqaatigaat, kisitsisitigut paasisanik misissueqqissaarneq tunngavigalugu inassuteqaataapput aammalu FN-imi sulinermi misilittakkanik tunngaveqarlutik.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu inassuteqaataat

9.-10. klassimi atuartut inanneqanngikkaluarlutik meeqqat ilaqutariinni aningaasaatikippallaani inuusut ulluinnarni amigaateqarlutik inuunissaraluannik pinaveersimatitsisinnaasunik imaluunniit pinngitsoortitsisinnaasunik arlalinnik inassuteqarlutik allapput. Atuartut inassuteqaataat Kalaallit Nunaanni namminersortunut taamatutaaq pisortanut saaffiginninnertut atuarneqarsinnaapput. Taakku imaraat ilinniakkamik ingerlatsisut amerlanerunissaat, akissarsiat qaffasinnerunissaat, ulluinnarni pisiassat akikinnerunissaat, aammalu pisortat tunniuttagaasaa toqqaannartumik meeqqanut sammitinnissaat. Meeqqat inassuteqaataat ataani saqqummiunneqarput, allaaserinninnerminni namminneq oqaasertaliorsimasaat.

”Meeqqat inuusuttullu nerisassaqaartanngillat aningaasassaqaanngikkaangamik. Nerisassarsisinnaasanninnatta. Immaqa pitsaanerussagaluarpoq angajoqqaat ilisimateqqaarnagit meeqqat aningaasanik amerlanerusumik tunisarussigit. Meeqqamut nerisassaqaanngitsumut tunniullugit! Qaa, ikiortigit!”
(Nukappiaraq, 15-inik ukiulik)

*”Angajoqqaat aningaasaqarpallaanngippata, nerisassallu amigarpata, taava meeqqat kaalissapput. Assersuutigalugu ataataq suliffeqanngippat anaanaasullu akiligassat tamaasa akilertarpagit, taava 500 kr.-t sinnerutissapput, taava nerisassat amigalissapput. Akissarsiat qaffasinnerusariaqarput! **NERISASSAT** pingaaruteqarput!” (Niviarsiarraq, 14-inik ukiulik)*

”Angajoqqaat suliffiluppata, assersuutigalugu eqqiaasartuuppata imaluunniit suliffeqanngippata, taava atugassaminnik aningaasaqanngingajattarput. Meeqqat inuusuttullu nuanninngitsumik inuuneqalernerannik ajornartorsiuteqalernerannillu kinguneqarsinnaasarpoq, taamaattumik kalaallit ilinniagaqartariaqarput pitsaanngitsumik inuuneqalissanngikkunik” (Niviarsiarraq, 14-inik ukiulik).

”Pisiniarfimmi nioqqutissat akikinnerusariaqarput, ass. naatitat, banaanit, iibilit jordbærillu. Ullutsinni taakku akisuallaaqaat, meeqqallu naatitartornerusariaqarput” (Niviarsiarraq, 13-inik ukiulik).

”Ajornartorsiutit aaqqinniarlugit angajoqqaat qitornatik paarinerusariaqarpaat, nerisillugit, taavalu ajunngitsumik inuuneqalerlutik” (Niviarsiarraq, 13-inik ukiulik).

Kalaallit Nunaanni meeqqat akornanni piitsuussuseq pillugu kisitsisitigut paasissutissanik misissueqqissaarneq tunngavigalugu inassuteqaatit

Kalaallit Nunaanni ilaqtariinni piitsuussutsip ilisarnaatai aningaasarsiat pillugit paasissutissanik misissueqqissaarnerup saqqummersippai. Meeqqat akornanni piitsuulluni inuusoqarnissaa ilimanarsisarpoq illoqatigiinni ilisarnaat imaluunniit ilisarnaatit arlallit makkuusut atuukkaangata:

- inoqutigiinni inersimasuusut ukiui 25 inorlugit ukioqarpata
- inoqutigiinni inersimasut kisimiittuuppata
- inoqutigiinni meerartarineqartut amerlappata
- inoqutigiit nunaqarfimmiippata
- inoqutigiinni inersimasuusut tamarmik Kalaallit Nunaani inunngorsimappata

Navianartorsiortoqarneranik ilisarnaatinik ilisimasaqalerneq siunniussalimmik suliniuteqarnissamut atorineqarsinnaavoq, suliniutit illoqatigiit immikkut navianartorsiortut atugaannik pitsanngorsaataasut taamaalillutillu meeqqat akornanni piitsuussutsip millisarnissaa periarfissaqartinniarlugu. Taassuma saniatigut kommuninut ataasiakkaanut nalunaarsorlugu meeqqat akornanni piitsuussutsip paasisaqarfiunera kommunini ataasiakkaani suliniuteqarnissamut pisariaqartitat qanoq annertutiginerisa nalilersuiffiginissaanut atorineqarsinnaavoq.

Meeqqat akornanni piitsuussuseq ilungersunartunik kinguneqarsinnaavoq. Taamaattumik atuakkanik ukkuningga atuakkiortut meeqqat akornanni piitsuussutsip qanoq ingerlanerata malinnaaffigineqarnissaa pingaartutut isigaat. Tamanna *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnera –immikkoortoq 2-mi* kisitsisit tunngavigalugit misissueqqissaarnerup ingerlateqqinneratigut pisinnaavoq, misissueqqissaarnerillu taakku Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup akulikitsumik saqqummiuttagaannik tunngaveqarput.

Sivisuumik pissakilliorneq sivikitsumi pissakilliornermut sanilliullugu meeqqanut kingunipiloqarnissaa ilimagisariaqarpoq. *Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat immikkoortoq 2-mi* misissuinerup ukioq ataaseq isertitanut paasissutissat najoqqutarivai, taamaammat eqqarsarnarpoq ukiut arlallit aallaavigalugit misissuinissaq pissusissamisuussagaluartoq. Taamaaliornikkut takuneqarsinnaalissagaluarpoq meeqqat taakkorpiaat taasaanersut pissakilliorlutik ukiuni tulleriinni atugaqarnersut, kiisalu suut pissutaanersut meeqqat taama pissakillioruarnernut aammalu suut inoqutiginnik pissakilliornerup qimannissaanik atorlugit iluaqutaasinnaanersut.

Meeqqat pillugit FN-ip ataatsimiititaliarsuata iliortaasia tunngavigalugu inassuteqaatit

FN-ip Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsua meeqqat pisinnaatitaaffinik nakkutilliisoq, annikitsuinnarmik periarfissaqarpoq meeqqat pisinnaatitaaffii pitsanngorsarniarlugit suliniutissanik inassuteqarnissamut. Tamanna pissutaalluni Kalaallit Nunaanni meeqqat atugarisaat pillugit paasissutissat Ataatsimiititaliarsuup pissarsiarisinnaasai killeqarput.

Meeqqat akornanni inuuniarnikkut atukkat qanoq pitsanngorsarneqarsinnaanerat pillugu nunarsuarmi nunanut arlalinnut Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq. Inassuteqaatit Meeqqat pillugit isumaqatigiissut naapertorlugu suliarineqarput najoqqutassallu nunani tamani oqartussaasunit atorneqarsinnaallutik, nunani pineqartuni meeqqat piitsutut inuupput aammalu naammaginartumik inuuniarnikkut atugaqarnatik. Aamma tamanna Kalaallit Nunaanni oqartussaasunut atuuppoq.

Inassuteqaatini taakkunani ilaatigut sammineqarput ilaqutariit aningaasarliortut tapersorneqarnissaat, piitsuussutsip annikillisarneqarnissaa, aammalu isumaqatigiissut naapertorlugu oqartussaasut pisussaaffimminnik pitsaanerusumik qanoq ilillutik naammassinnissinnaanersut. Taamaattumik FN-ip Meeqqat pillugit ataatsimiititaliarsuani

iliortaaseq tunuliaqutaralugu aammalu Kalaallit Nunaanni meeqqap inuuniarnikkut naammaginartumik atugaqarnissaata piviusunngortinnissaa anguniarlugu, inassutigineqarpoq

- piitsuuneq annikillisarniarlugu meeqqallu ineriartornermikkut aningaasarliornermit pitsaanngitsumik eqqorneqartartut illersorniarlugit ilaqutariinnut meerartalinnut aningaasarliortunut aningaasanngorlugit aammalu aningaasaanngitsunik tapiisarnerup qaffanneqarnissaa.
- meeqqat akornanni piitsuussuseq akiorniarlugu aammalu meeqqat pisinnaatitaaffii piviusunngortinniarlugit qitiusumi, nunap immikkoortuini najukkanilu aqutsinikkut piviusunngortitsininissaq anguniarlugu ataqatigiissumik annertuumillu iliuuseqarnissamut pilersaarusiornissamik aalajangiinissaq.
- meeqqat piitsuullutik inuusut pillugit paasiniaqissaakkat Inatsisartuni oqartussaasunilu susassaqtartuni oqaluuserineqarnissaat kiisalu paasiniaqqissaarnerit taakku tunngavigalugit piitsuussuseq akiorniarlugu iliuusissanut pilersaarusiornissaq.
- aqutsisoqarfiit assigiinngitsut meeqqat pisinnaatitaaffiisa piviusunngortinnissaannut akuusut akornanni ataqatigiissaarinerup nukittorsarneqarnissaa.
- innuttaasut avinngarusimasuniittut najugallit immikkut isiginiarlugit piitsuussusermik akiuinissaq.
- Atugarissaarnikkut naligiinngissutsip millisarneqarnissaa nunallu aningaasarsiornerata qaffakkiartorneranit aningaasat pigineqalersut ilaqutariit allanit avissaarsimasut tapersorsornissaannut atorneqarnissaat.
- piitsuussutsimut killigitamik pisortatigoortumik aalajangiinissaq, taamaaliortoqarneratigut piitsuussutsip annertussusiata nakkutiginiisnaanut tunuliaqutassaqartoqalissaaq aammalu innuttaasut akornanni piitsuussutsip annertusiartornera imaluunniit annikilliartonera nalilersorneqarsinnaalissaaq.
- meeqqat inuuniarnikkut atugaat pillugit ilisimasanik uppersaatissanillu katersinermik annertusaanissaq aammalu meeqqanik allanit avissaarsimasunik qanimut nakkutilliineq, taassuma ataaniilluni meeqqat piitsuullutik inuusut pillugit ilisimasaqarfimmik pilersitsineq.

- kisitsisit aaqjissuulluakkamik suliarineqarnissaat tamanullu saqqummiunnissaat, taamaaliornikkut nunami pisortat pissamaataannit qanoq amerlatigisut meeqqat inuuniarnikkut atugarisaasa pitsanngorsarneranut atorneqarnerat ajornanngitsumik, takujuminartunik, erseqqissumillu takuneqarsinnaasunngorlugu.

Atuakkat najoqqutarineqartut

FN's Børnekonvention –danskisut uani tamakkerlugu atuaruk :

<http://www.barnetsvalg.com/fn.htm>

Harju, Ann. 2005. *Barn och knapp ekonomi. Rapportserie i socialt arbejde* No. 001. IVASO, Växjö Universitet.

Luxembourg Income Study (LIS) (2007): *Key Figures database* – paasissutissat uangaanneerput <http://www.lisproject.org/keyfigures.htm> 15. juni 2007

Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 1, 15. april 2003-meersoq . www.nanog.gl. –imit aaneqarsinnaavoq.

Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu inatsisartut peqqussutissaattut siunnersuummut oqaaseqaatit kiisalu Isumaliutissiissut. Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu inatsisartut peqqussutissaattut siunnersuummut Inatsisartut Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu ataatsimiititaliaat. www.nanog.gl-mit aaneqarsinnaavoq.

Namminersornerullutik Oqartussani Ilaqutariinnermut Pisortaarfik (2003): *Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu ilitsersuut*. www.nanog.gl -imit aaneqarsinnaavoq.

Schnohr, Christina; Pedersen, Michael J.; Alcón Maria Carmen Granado & Niclasen, Birgit 2004. *Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002*. Inussuk – Arktisk Forskningsjournal 2004.

Schnohr, Christina; Niclassen, Birgit; Løngaard, Katja; Laursen, Laila Kærgaard 2007. *Sundhed på toppen – resultater fra Health Behavior in School-aged children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006*, INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal 1, 2007.

Shopshire, Jules & Middleton, Sue. 1999. *Small expectations. Learning to be poor?* York: Joseph Rowntree Foundation.

Najoqqutarineqartut nalunaarusiani tamakkerlugit uani www.mipi.gl -imi nassaarisinnaavatit.